

Utrednings og behandlingstilbud ved komplekse vansker knyttet til seksualitet (Gjelder målgruppe for habilitering jfr. prioriteringsveileder)

Innledning

Ved komplekse problemstillinger knyttet til seksualitet kan det være behov for henvisning til habilitering i spesialisthelsetjenesten (HAVO).

Pasienter i målgruppen for habilitering kan være særlig utsatt for overgrepssproblematikk og andre moderate/alvorlige vansker knyttet til seksualitet. Kommunehelsetjenesten har hovedansvar for forebyggende tiltak, opplæring og lettere vansker knyttet til seksuell helse. Tilrettelagt informasjon er svært viktig for denne gruppen.

Dette er spesielt aktuelt i følgende tilfeller:

- Ukritisk seksuell atferd/seksuelle grenseoverskridelser
- Risikoatferd på sosiale arenaer og i sosiale medier
- Ulike former for overgrepssproblematikk, enten med personen som offer eller overgriper

1. Før

Henvisning skal i hovedsak komme fra lege eller psykologspesialist innen primær- eller spesialisthelsetjenesten.

Det er viktig at henvisningen skjer i samarbeid med personen selv, eventuelt i samarbeid med nærmeste pårørende/verge i de tilfeller hvor henviser vurderer at personen selv ikke har tilstrekkelig innsikt i aktuell problematikk og hva en henvisning til Spesialisthelsetjenesten vil innebære.

2. Under

Spesialisthelsetjenesten vil i en oppstartsfasen ofte gi tilbud om kartlegging av personens kunnskaper og holdninger på området seksualitet. I flere tilfeller vil pasienten få tilbud om en grundigere utredning. Dette kan for eksempel være aktuelt dersom pasienten ikke tidligere er utredet av lege og psykolog vedrørende sin funksjonshemming, eller det er lenge siden sist utredning. Det vil også være aktuelt når man mistenker at vanskene på området seksualitet er knyttet til mer grunnleggende vansker som da bør utredes grundig før man igangsetter behandling.

På bakgrunn av utredningsresultater kan behandling bestå av en eller flere av følgende elementer;

- Psykoedukasjon til pasient, enten individuelt eller i gruppe.
- Tilpasset opplæring i ulike temaer vedrørende seksualitet med mål om økt forståelse og bedret ferdighetsnivå.
- Individuelle støttesamtaler. Tilpasses pasientens nivå når det gjelder evnemessig fungering og språkforståelse, og gjennomføres ofte i samarbeid med nærpersoner.
- Tilrettelegging av miljø og generelle livsbetingelser på en måte som fremmer pasientens seksuelle helse. Eksempelvis gjennom veiledning, opplæring av tjenesteytere i tilrettelegging for bruk av seksuelle hjelpemidler og nødvendig bistand av tjenesteytere i bruk av dette.
- Opplæring av pårørende, tjenesteytere og andre vedrørende seksuell helse og funksjonshemming.

Oppfølging ved seksuelle vansker skal som all annen behandling i spesialisthelsetjenesten være målrettet, tidsavgrenset og planlagt, og foregå i nært samarbeid med pasient og nærpersoner.

3. Etter

Ved avslutning av behandling ved spesialisthelsetjenesten overføres etter avtale det videre oppfølgingsansvaret til andre, gjerne faglig ansvarlig i bolig, pasientens fastlege eller andre.

Spesialisthelsetjenesten skal da i så stor grad som mulig ha gitt opplæring, behandling og veiledning som optimaliserer mulighetene for god fungering og livskvalitet etter avslutning. Det er generelt sett

viktig at informasjon, råd og anbefalinger videreføres, slik at pasienten opplever kontinuitet og kvalitet i sitt behandlingstilbud over tid.